

IES JUNÍPER SERRA
DEP DE CIÈNCIES SOCIALS

HISTÒRIA D'ESPANYA

PÀGINA CREADA I MANTINGUDA PER FERRAN JOVER COMAS

Possibles preguntes PAU del tema IV

Els Reis Catòlics

i els Àustria

TEMA 4. AUGÉ I DECADÈNCIA DE L'IMPERI ESPANYOL

4.1. L'imperi universal de Carles V

Germanies i *Comunidades*: causes i conseqüències de cadascuna

Pàgines 120-121 (Part de 2.4.)

Pàgines 139-140 (1ª part de... “Els problemes interns: les rebel·lions”)

La política europea de Carles V i la seva relació amb la reforma protestant

Pàgina 116-117 (2.1.)

Pàgina 133-134

4.2. La Monarquia Hispànica de Felip II

a. La política Europea de Felip II: l'enfrontament amb els turcs; la revolta dels Països Baixos; les relacions amb Anglaterra; l'annexió de Portugal

Pàgina 118 (2.2.)

Pàgines 135 a 137 (L'imperi hispànic de Felip II)

b. La contrareforma en la societat de l'època de Felip II: el concepte de *limpieza de sangre*

Pàg. 126 i 127 (2.7.) (ampliar el concepte de contrareforma)

Pàgines 140-141 (Les minories religioses) Necessari ampliar

c. Els primers problemes interns de la Monarquia Hispànica: la revolta de les Alpujarras i la revolta aragonesa contra Felip II

Pàg. 121 (part de 2.4.)

Pàgina 140 (2ª part de... “Els problemes interns: les rebel·lions”)

d. El cost econòmic i demogràfic de l'Imperi

Pàg. 124 (Les dificultats de la Hisenda) + ampliació demografia

Pàgina 144-145 (Les dificultats de la Hisenda) + ampliació demografia

4.3. El segle XVII i la fi dels Habsburg

- a. Fets essencials del regnat de Felip III: menys enfrontaments a l'exterior, l'inici dels *validos* i l'expulsió dels moriscs.

Pàgina 129 (introducció per als *validos* i 3.1.) Ampliable el paper del duc de Lerma

Pàgines 148-149 (1ª part de... “La decadència de l'Hegemonia espanyola”) Necessari ampliar

- b. El projecte del comte duc i la seva incompatibilitat amb la vigència dels furs dels regnes orientals.

Pàgina 129 (Inici de 3.1.) Ampliació necessària.

Necessari ampliar

- c. La revolta catalana (causes i evolució) i la pèrdua de Portugal.

Pàgines 130 -131 (Els problemes interns. La crisi de 1640)

Pàgines 151-152 (Els problemes interns)

- d. Espanya a la guerra dels Trenta Anys i a les paus de Westfàlia i els Pirineus

Pàgines 129 i 130 (3.2)

Pàgina 149 (2ª part de... “La decadència de l'hegemonia espanyola”) Necessari ampliar

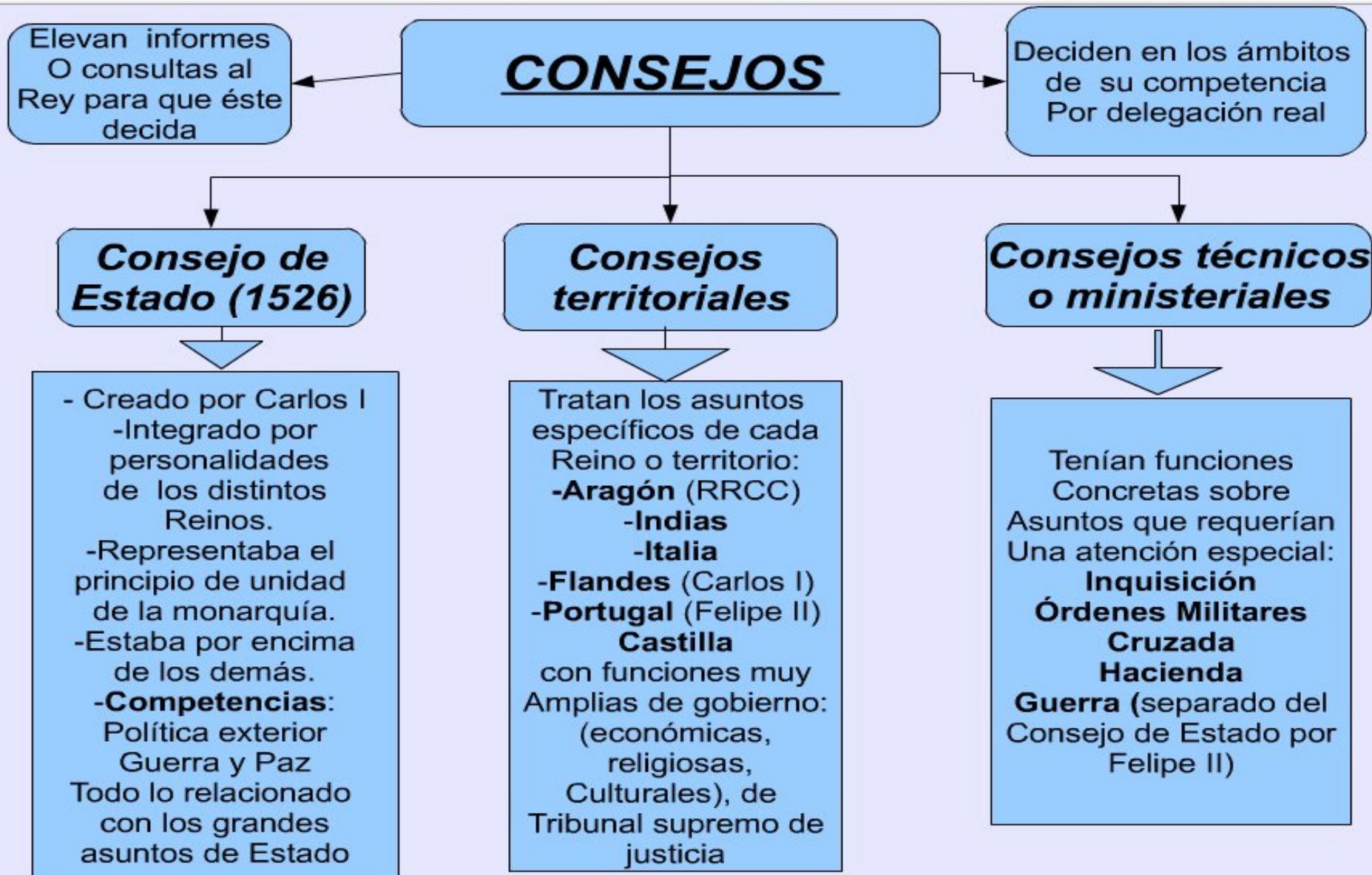
- e. El problema successori de Carles II

Pàgina 132 (3.3.)

Pàgines 149-150 (El final de la dinastia)

El govern a la monarquia dels Àustria

El model polisinodial

4.2. b. El cost econòmic i demogràfic de l'Imperi.

Expansió econòmica a la primera meitat del segle XVI.

Expansió comercial per l'obertura de noves rutes que va estimular l'activitat econòmica

Increment de la demanda de productes i major varietat de l'oferta

Augment de la quantitat d'or i plata disponible

Increment del comerç internacional i abaratiment del crèdit (+ moneda en circulació)

Fase expansiva de l'activitat econòmica impulsada per la demanda americana

- ★ Comerç castellà d'exportació de llana en brut (Flandes)
- ★ Fires de Medina del Camp i ports de Bilbao, Santander i Laredo
- ★ Burgos, centre comercial al nord
- ★ Establiment d'un nucli de comerciants genovesos
- ★ Sevilla canalitza el comerç americà (castellans, bascos, andalusos, genovesos, flamencs)

◆ Incapacitat castellana d'augmentar la producció per respondre a la demanda

◆ Augment de la massa monetària en circulació

◆ Entrada de productes europeus més econòmics i de millor qualitat

Fort increment dels preus (Inflació)

+

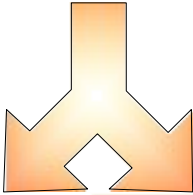
Costosa política imperial dels Habsburg

Greus problemes financers

a la segona meitat dels segle XVI

Entrada d'or i plata americana
pel port de Sevilla

Poca competitivitat de la producció cast.
Demanda de manufactures estrangeres

Política imperial d'hegemonia europea
Obligacions amb banquers europeus

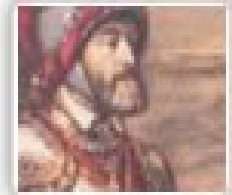
Revolució dels preus

Sortida monetària cap a Europa

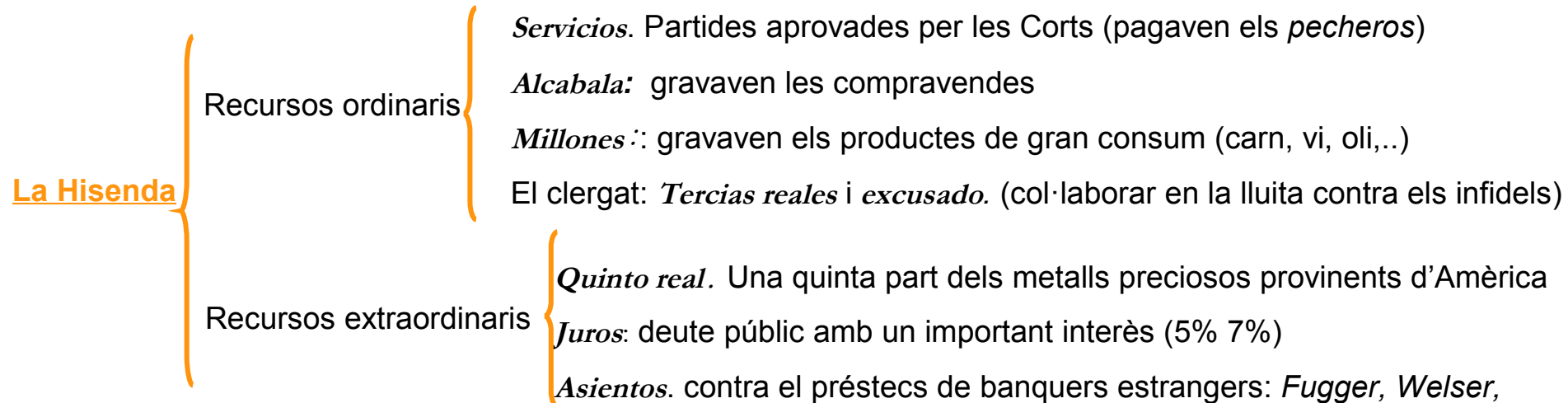

DISPERSIÓN DE LA PLATA ESPAÑOLA POR EUROPA

Manteniment fiscal de la política imperial dels Àustria

- Continuada intervenció en conflictes europeus per mantenir la posició dels Àustria a Europa.
- **Política imperial sostinguda exclusivament per Castella.**
- Impossibilitat de la Hisenda d'obtenir recursos per finançar la política imperial

Increment de la pressió fiscal fins ofegar l'activitat econòmica castellana

Principals despeses de la corona

- ★ Manteniment de la Casa Reial (gran despesa) i de l'administració (despesa limitada)
- ★ Defensa interior (pocs recursos: atacs pirates i feblesa a la frontera francesa)
- ★ Interessos del deute: *juros* i *asientos*. (Situació financera insostenible)
- ★ Manteniment de l'exèrcit a les campanyes europees: grans despeses de la corona
- ★ Manteniment de la política d'aliances europees (compra de voluntats)

Resultats

- **Repetides fallides de l'Estat en temps de Felip II (la primera en 1557 + 1575 + 1596)**
- **Esgotament econòmic castellà, greu crisi a finals de segle XVI i al s. XVII**

Demografia als segles XVI i XVII.

El cost demogràfic de l'imperi.

Fases:

1. S. XVI: lent creixement demogràfic fins 1560
2. Estancament
3. Ràpid descens demogràfic al s. XVII

Característiques:

- ★ Alta natalitat i alta mortalitat
- ★ Predomini poblacional de Castella
- ★ Alta densitat al centre i nord de Castella
- ★ Baixa densitat a Aragó i Catalunya
- ★ Creixement urbà al segle XVI (Sevilla, Madrid)
- ★ Emigració del nord al sud i cap a Madrid
- ★ Emigració francesa a Catalunya (20%)

La crisi demogràfica al segle XVII

- ★ Pèrdua d'un milió de persones. (La població passa a 7.000.000 d'habitants)
- ★ Castella perd el 20% de la seva població, Aragó un 15 %
- ★ Expulsió dels moriscs el 1609 (300.000) principalment a València, Aragó, Granada..
- ★ Mortalitat catastròfica per pandèmies: pesta bubònica, virola... (1589; 1598-1600, 1647)
- ★ Important població dedicada a la vida religiosa (celibat)
- ★ Pèrdua de vida pels continus conflictes militars del període
- ★ Emigració cap a Flandes: efectius dels *Tercios* en Alemanya i Flandes (60.000 els darrers 30 anys)
- ★ Emigració cap a les Índies (uns 200.000 el 1600; principalment homes joves)

Territori	Població	%	Densitat
Castilla	6.600.000	70,0	17,7
Prov. Basques	200.000	2,1	26,6
Total Castilla	6.800.000	72,1	17,6
Navarra	160.000	1,7	17,9
Aragó	350.000	3,7	15,4
Catalunya	370.000	3,9	11,5
València	450.000	4,8	19,4
Balears	120.000	1,3	24
Total Espanya	8.130.000	86,2	16,5
Portugal	1.300.000	13,8	14,1
Total	9.430.000	100	16,1

**Felip III
(1598-1621)**

**Felip IV
(1621-1665)**

**Carles II
(1665-1700)**

4.3. a. Fets essencials del regnat de Felip III (1598-1621): menys enfrontaments a l'exterior, l'inici dels *validos* i l'expulsió dels moriscs

Els “validos”

- Els monarques del segle XVII renuncien a les responsabilitats del govern. Els “validos”
- Principals “validos”: Lerma, Uceda, Olivares.....
- Figures similar a Europa amb Richelieu, Mazairo, Buckingham
- Caracteritzats per la seva mediocritat, indolència i corrupció. Enfrontats als Consells (noblesa) i als secretaris

- ★ El duc de Lerma fou un personatge corrupte, malgastador i ineficaç
- ★ La Cort es traslladà a Valladolid pels interessos particulars de Lerma
- ★ Paràlisi de l'administració i greu crisi econòmica al país, però desconegut nivell de despesa a la cort
- ★ Fallides en 1608 i 1609. Devaluació de la moneda (*moneda de vellón*)
- ★ Substituït pel seu fill, el duc d'Uceda

Expulsió dels moriscs (1609)

- Important comunitat a València, al Sud d'Aragó i Granada.
- Població altament productiva dedicada a l'agricultura de regadiu i a la seda
- La noblesa valenciana i aragonesa protegia a la comunitat morisca per interessos econòmics
- Acusats de falta “d'integració” cultural i religiosa i de mantenir tractes amb els pirates berberiscs i turcs
- El **1609 decret d'expulsió** (300.000 moriscs) (València 25%; Aragó 18%; Múrcia 12%, Andalusia 3%)
- Greus repercussions demogràfiques i econòmiques:

Política internacional al regnat de Felip III (1598 – 1621) (*La Pax Hispanica*)

- La monarquia espanyola conserva una posició predominant a Europa, però...
 - ...greu situació internacional heretada: conflictes amb Països baixos, França i Anglaterra.
 - ...insuficiència de recursos financers i caiguda de les remeses d'or i plata.
 - ...despreocupació del duc de Lerma pels assumptes exteriors
- Situació internacional favorable a obtenir acords de pau.
- Manteniment d'una política exterior “pacifista”. Acords matrimonials i diplomàcia activa.
 - ★ **França.** Acords matrimonials entre: Lluís (XIII) + la princesa Ana d'Àustria; Felip (IV) + Isabel de França
 - ★ **Itàlia.** Activa política al nord d'Itàlia (Valtellina, conjuració de Veneciana).
 - ★ **Anglaterra.** Pau de Londres de 1604. Limitació del corsarisme anglès i permissibilitat religiosa...
 - ★ **Províncies Unides.**
 - Esgotament fiscal i militar d'holandesos i espanyols
 - El **1609** es signà la **treva dels Dotze Anys**, efectiva al territori flamenc
 - Els corsaris flamencs continuaren atacant els interessos colonials de Portugal.
- El 1618, Felip III intervirà en defensa dels interessos dels Habsburgs austríacs.

Inici de la **guerra dels trenta anys** (1618-1648)

EL FINAL DEL CONFLICTE SANCIONÀ LA PÈRDUA DE L'HEGEMONIA ESPANYOLA

4.3. b. El projecte del comte duc

i la seva incompatibilitat amb la vigència dels furs dels regnes orientals.

- **Felip IV** (1621–1665) nomenà a un nou favorit, el **comte duc d'Olivares**
- **Olivares** imposà el seu caràcter autoritari, personalista i políticament actiu
- Inicià un programa de reformes internes i de prestigi militar a Europa

Context bel·licista: guerra dels Trenta Anys (1618 – 1648) i crisi econòmica

- Inicialment una guerra entre la lliga catòlica i els calvinistes dins l'àmbit austríac
- Generalització del conflicte a tota Europa, intervenció de França (Richelieu)
- Crisi econòmica castellana (productiva, demogràfica...) i disminució de l'arribada de plata
- Impossibilitat financera per mantenir l'esforç militar
- Fallida de 1627 i devaluació de la moneda el 1628

Reformes internes

- ★ Reforma de l'administració: creació de juntes per solucionar els problemes de la nació
- ★ Frenar el luxe i atacar la corrupció (processament contra Lerma i Uceda)
- ★ Reducció del deute públic: disminució de les despeses cortesanes i creació de la *Red de Erarios*
- ★ Protecció de les activitats comercials i artesanes. Prohibició d'exportacions del tèxtil i comerç amb Anglaterra
- ★ Intent frustrat per realitzar una reforma fiscal: supressió dels *millones* i reforma de l'*alcabala*
- ★ Mesures per afavorir l'augment de la població. Autorització per l'entrada d'estrangers.
- ★ Projecte polític centralista d'increment del poder del monarca. Homogeneïtzació dels regnes
- ★ Disposició per repartir uniformement les càrregues impositives per tal de mantenir l'esforç militar

Unió d'armes (1626)

La Unió d'Armes

- Programa polític d'Olivares (exposat al *Gran Memorial* de 1624)

- ★ Incrementar el poder del monarca establint una política centralista
- ★ Establir una íntima unió entre els diferents regnes sota lleis uniformes
- ★ Reduir els privilegis territorials i, per tant, retallar les exempcions i privilegis forals
- ★ Adoptar el model castellà als diferents regnes

Mesures { Intercanviar autoritats a l'administració dels diferents regnes
Pressionar perquè els regnes adaptin voluntàriament les seves lleis o es dobleguin al monarca
Provocar incidents per forçar el canvi si no s'aconseguia voluntàriament

- Olivares intentà uniformar les càrregues fiscals per mantenir l'esforç militar i la defensa del territori en

La Unió d'Armes

- ★ Planificava la defensa dels regnes a partir de les tropes pròpies de cada territori i els reforços necessaris
- ★ Es preveia un exèrcit de 140.000 soldats aportats segons la disponibilitat demogràfica i riquesa del regne (Castella: 44.000; Itàlia: 30.000; Portugal: 16.000; Catalunya 16.000; Flandes: 10.000; Aragó: 10.000; Balears i Canàries: 6,000)

- Tota aquesta política s'enfrontava als tradicionals privilegis i usos forals dels diferents regnes

- 🌐 Catalans i aragonesos no participaven en reclutaments o guerres fora de les seves fronteres
- 🌐 Els serveis a la monarquia devien ser aprovats per les Corts. (Pactisme o model constitucional aragonès)
- 🌐 Delicada situació en Catalunya {
 - Tensions entre la Generalitat i els virreis (duc d'Albuquerque...)
 - Despoblament i bandolerisme generalitzat al Principat
 - Allotjament de tropes a Catalunya (1636) i problema amb la població
- 🌐 Olivares convocà (1626) les Corts d'Aragó (Aragó, València i Catalunya) per aprovar elevats serveis
- 🌐 Oposició dels representants de les ciutats; acceptació final de la noblesa i el clergat
- 🌐 Peticions des de Catalunya de la presència del rei per poder aprovar nous serveis
- 🌐 Finalment Aragó i València acceptaren algunes subvencions per armar l'exèrcit (Unió d'Armes)
- 🌐 Les corts catalanes rebutjaren repetidament les demandes de subsidis
- 🌐 Malestar creixent de la noblesa i les classes populars al Principat
- 🌐 El 1640 (Corpus) revolta generalitzada contra les autoritats reials que va derivar en conflicte social
- 🌐 Separació temporal de Catalunya de la monarquia de Felip IV
- 🌐 Extensió del conflicte o conspiracions a altres regnes o províncies. (Portugal, Nàpols, Aragó, Andalusia)

IES JUNÍPER SERRA
DEPARTAMENT DE CIÈNCIES SOCIALS
HISTÒRIA D'ESPANYA

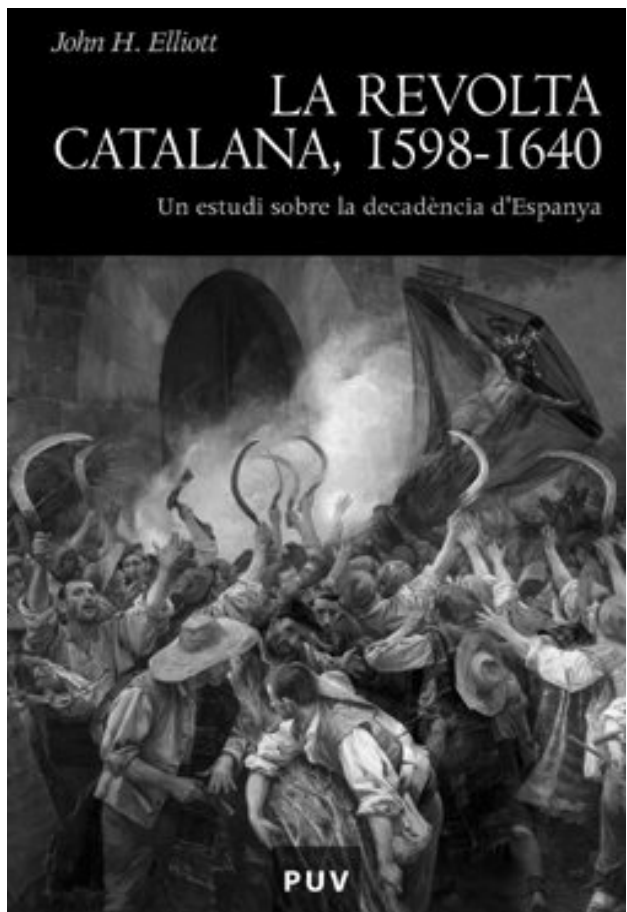
PÀGINA CREADA I MANTINGUDA PER FERRAN JOVER COMAS

Tot i que Olivares insistia que no estava demanant “cosa alguna contra los fueros” ningú no hi estaria d'acord. La lleva i utilització de forces armades dins dels reialmes de la Corona d'Aragó estaven regulats per disposicions molts estrictes. A Aragó i València els vassalls no podien ser obligats a sortir de les pròpies fronteres per a accions militars, tot i que tenien obligacions de molt abast si llur reialme era atacat. A Catalunya el servei militar estava regulat per un arcaic Usatge (...). En l'eventualitat de guerra ofensiva, no defensiva, es presentava difícil de fer que els catalans servissin més enllà de llurs fronteres a expenses del rei, i impossible a llurs expenses, a menys que fossin feudataris de la corona.

En mobilitzar els recursos de les diverses províncies espanyoles, Olivares havia indefectiblement de veure els seus esforços obstaculitzats per innumbrables privilegis arcaics, i immunitats medievals de mena semblant.

J. H. Elliot “La revolta catalana 1598-1640”, Ed. PUV, València, 2006-

[Edició digital](#)

4.3.C La revolta catalana (causes i evolució) i la pèrdua de Portugal.

Les causes DE LA REVOLUTA DE 1640

- ★ Crisi econòmica i debilitat castellana, al temps que es dones senyals de recuperació al Principat
- ★ Despoblament i bandolerisme generalitzat al camp català
- ★ Elevada pressió senyorial i empobriment del camperolat
- ★ Tensions entre la Generalitat (Diputació) i els virreis (duc d'Alburquerque...)
- ★ **Conflicte entre la política centralista del comte duc d'Olivares i les institucions catalanes (privilegis forals)**
 - No acceptació dels serveis sol·licitats per la Unió d'Armes (1626 -1632)
 - No acceptació del cobrament de la cinquena part dels impostos recaptats al Principat
 - Problemes amb les lleves obligatòries
- ★ **L'esclat de la guerra amb França (1635) al front català agreuja les diferències**
 - Problemes greus amb la població per l'allotjament forçós de tropes a Catalunya
 - Obligació dels catalans per tal de defensar les fronteres del Rosselló

Evolució de la revolta catalana. La guerra dels Segadors

- El 7 de juny (Corpus de sang) de 1640 un incident a Barcelona entre segadors i autoritats finalitzà en motí
- El poble atacà els funcionaris reials (assassinat del virrei)
- Ràpidament la revolta adoptà un aspecte social contra les classes benestants de la ciutat
- La Corona va enviar un exèrcit per sufocar la sublevació
- La Generalitat, presidida per Pau Clarís, va declarar la república catalana i
- Es va posar sota la protecció de la monarquia Francesa. Lluís XIII va ser proclamat comte de Barcelona
- Tropes franceses entraren en Catalunya i s'inicià un conflicte que va durar 13 anys
- Mala actuació dels soldats francesos, la pesta i algunes concessions per part de Felip IV
- El 1652 Barcelona caigué en mans de les tropes reials finalitzant el conflicte
- Felip IV va fer perdó dels catalans i es va comprometre a respectar i complir els furs.

La pèrdua de Portugal

- ★ Dificultats de la corona per protegir les colònies portugueses dels atacs de corsaris holandesos
- ★ Resistència popular a les exigències militars i tributàries imposades per Olivares (revolta d'Evora, 1637)
- ★ Restriccions als comerciants portuguesos en el comerç americà
- ★ Manteniment de sectors partidaris de la independència al voltant del duc de Bragança
- ★ Aprofitant la revolta catalana i la falta de tropes de la corona iniciaren la revolta
- ★ Proclamació de Joan IV com a rei de Portugal davant la impotència militar de la corona
- ★ Independència portuguesa amb el suport de França i Anglaterra.
- ◆ Altre conspiracions independentistes:
 - Andalusia, per part del duc de Medina Sidonia
 - Aragó, per part del duc de Híjar
 - Revolta popular a Nàpols sufocada per Juan José de Austria el 1648

4.3.d. Espanya a la guerra dels Trenta Anys i a les paus de Westfàlia i els Pirineus

Mapa de la Guerra dels Trenta Any

Introducció

- Greu conflicte bèl·lic que es generalitzà a tota Europa
- Motius {
 - Religiosos entre Protestants i Catòlics
 - Polítics entre l'Emperador i els prínceps alemanys; entre la debilitada Espanya i la França de Richelieu
 - Econòmics pel control de les rutes comercials del Bàltic.
- Finalitzà amb el disseny d'un nou mapa europeu (pèrdues espanyoles) i la consolidació dels estats nació.

Desenvolupament del conflicte (1618-1648)

- ★ Problemes religiosos entre l'emperador austríac (catòlic) i els bohemis (protestants) inicià una guerra a Europa
- ★ Intervenció de Dinamarca i Suècia (protestants) contra l'Emperador
- ★ Participació de la corona espanyola a favor de l'Emperador
- ★ Extensió del conflicte als Països Baixos (finalitzà la Treva dels Dotze Anys)
- ★ Inicials victòries de les tropes catòliques. (Montanya Blanca i Breda)
- ★ Intervenció de França contra Espanya i generalització total del conflicte.
- ★ França ocupà el Rosselló i ajudà a la insurrecció catalana (Guerra dels Segadors)
- ★ Derrotes espanyoles (Recroi 1643) i esgotament dels països en conflicte.
- ★ Es signà la pau de Westfàlia. (1648)
- ★ Però el conflicte entre França i Espanya continuà. I després d'alguna victòria espanyola...
- ★ derrota militar espanyola a les Dunes (1658) i absolut esgotament d'Espanya
- ★ Firma de pau dels Pirineus (1659) (Luís de Haro i Mazarino)

Conseqüències de les paus de Westfàlia (1648) i dels Pirineus (1659)

Generals

- ★ La política d'equilibri europeu quedà fixada pels tractats i no per l'arbitratge (papal)
- ★ Canvis territorials al mapa europeu favorables a França, Suècia i a la partició alemanya
- ★ Consolidació de l'estat nació i l'equilibri entre les nacions
- ★ Acceptació de la llibertat religiosa als estats
- ★ Verificació de la primacia continental francesa, i del comerç i la marina anglesa

Per a la monarquia hispana

- ★ Final de l'hegemonia espanyola a Europa
- ★ Espanya deixarà de participar als assumptes europeus: pèrdua d'influència
- ★ Reconeixement de la total independència dels Països Baixos – Províncies Unides d'Holanda-

Pau dels Pirineus 1659

- ◆ Cerdanya i el Rossellò (Catalunya Nord) i Artois
- ◆ Concessions comercials als mercaders francesos a Amèrica
- ◆ Concertació del matrimoni entre la infanta Maria Teresa i Lluís XIV
- ◆ Felip IV intentarà infructuosament recuperar Portugal
- ◆ La Pau dels Pirineus no significà la fi del conflicte entre França i Espanya.
- ◆ Amb posterioritat es perdé el Franc Comtat i Luxemburg

4.3. e. El problema successori de Carles II

Es produeix un intent infructuós per tal d'evitar la decadència de la Monarquia

Regnat de Carles II

- ★ Minoria del rei: s'establí la regència de la regna mare Marina d'Àustria (favorits: pare Nithard i Valenzuela)
- ★ Reconeixement de la independència de Portugal i manteniment dels Països Baixos catòlics
- ★ Carles va ser declarat rei als catorze anys mantenint la influència de la seva mare
- ★ Feblesa física i mental del monarca
- ★ Influència de Joan Josep d'Àustria, germanastre del rei. Reformes interiors
- ★ Pactes amb Holanda contra França i pèrdua del Franc Comtat
- ★ Mort de Joan Josep d'Àustria i augment de poder de l'aristocràcia cortesana
- ★ Intents dels favorits duc de Medinaceli i el comte d'Oropesa per establir reformes
- ★ Definitivament s'imposà una “*camarilla*” entorn al rei i a la reina = màxima corrupció i incompetència
- ★ Màxima feblesa de la monarquia espanyola
- ★ Atacs continuats de la França de Lluís XIV.
- ★ Gran preocupació per l'absència de descendència del monarca

- ★ Dificultats de Carles II per tenir descendència.
- ★ Lluís XIV de França i Leopold I d'Àustria optaven a la corona espanyola -fills i marits de princeses espanyoles-
- ★ França i Àustria es repartien en secret les possessions espanyoles

★ Candidats

- França - **Felip de Borbó**, duc d'Anjou, net de Lluís de França, segon fill del Dofí de França
- Àustria - **Arxiduc Carles**, segon fill de l'emperador Leopold I d'Àustria.

- ★ França no pot permetre la recreació del poder dels Habsburgs al segle XVI
- ★ La resta d'estats europeus no pot permetre l'hegemonia incontestable de França
- ★ Anglaterra i Holanda pretenien garantir l'equilibri europeu.
- ★ En general Castella es decantà per l'opció de Felip, els territoris de la corona d'Aragó per Carles.
- ★ Entre grans tensions internacionals, Carles II va designar hereu a José Fernando de Baviera però aquest morí

★ Testament de Carles II

- Designació de Felip d'Anjou com futur rei de la corona espanyola.
- Prohibició de repartiment dels territoris de la corona
- Renúncia de Felip en els seus drets a la corona francesa

- ★ Carles II va morir l'octubre de 1700 sense descendència
- ★ Lluís XIV va reconèixer el testament de Carles
- ★ Felip és proclamat rei d'Espanya -a Versalles- amb el nom de Felip V de Borbó
- ★ Leopold I d'Àustria no acceptà el testament
- ★ Lluís XIV marcà la política exterior espanyola i va mantenir els drets de Felip a la corona Francesa
- ★ Creació d'una Aliança entre l'Imperi, Anglaterra i Holanda a favor de l'arxiduc Carles
- ★ Inici de la **guerra de Successió espanyola** a Europa i guerra civil a Espanya